

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ЄДИНА СУДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНА
СИСТЕМА УКРАЇНИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 12-482 групи
Спеціальності 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Кобзєва Олеся Володимирівна
Керівниця: д.ю.н., професорка Правоторова О.М.
Рецензентка: к.ю.н., прокурор Херсонської
місцевої прокуратури Херсонської області
Марченкова С.О.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Загальноправова характеристика Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) України.....	9
1.1. Поняття та змістовна характеристика Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.....	9
1.2. Нормативно-правове регулювання в частині функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.....	16
РОЗДІЛ 2. Адміністративно-правові засади функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) України.....	21
2.1. Особливості функціонування складових частин Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.....	21
2.2. Адміністративно-правовий статус суб'єктів, що забезпечують функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.....	29
РОЗДІЛ 3. Подальший розвиток функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) України з врахуванням зарубіжного досвіду та проблемних аспектів.....	36
3.1. Зарубіжний досвід функціонування електронного правосуддя та можливості адаптації сприятливих напрямів у національне законодавство.....	36
3.2. Проблеми адміністративно-правових засад функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, шляхи їх вирішення.....	42
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з важливих задач держави є забезпечення ефективного функціонування всієї судової системи та її окремих складових. Задля реалізації цієї задачі невід'ємним аспектом є наявність дієвого організаційного забезпечення. В свою чергу, одна з окремих складових реалізації такої задачі вбачається у формуванні інформаційно-телекомунікаційного забезпечення судової системи загалом та адміністративного судочинства, зокрема. В наведеній прив'язці Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС) України висвітлює змогу заінтересованих осіб одержати належну їм інформацію про перебіг судового розгляду їхньої справи, а суду – прийняти виважене та законне рішення.

Запровадження в повному масштабі функціонування ЄСІТС є неминучою реакцією на виклики науково-технічного прогресу, загальну цифровізацію різноманітних видів відносин, а також політику діджиталізації на державному рівні, ціль якої – спростувати та здешевлювати доступ до правосуддя за рахунок сучасних технологій, в тому числі перенести низку процесів щодо здійснення судочинства та інших складових частин в електронну форму. Більш того, нещодавно президентом Зеленським було анонсовано створення «суду у смартфоні» з метою прискорення судового процесу та мінімізації корупціогенних проявів, але як нам вважається, про його реалізацію говорити поки що зарано.

Застосування сучасних технологій не являється «ноу-хау» для національного судочинства, оскільки деякі його елементи вже протягом тривалого часу впроваджені (автоматизований розподіл справ, реєстр судових рішень, фіксація судових процесів за допомогою технічних засобів), однак реалізація ЄСІТС як комплексу функціональних інформаційних і телекомунікаційних підсистем, що знаходяться у

тісному взаємозв'язку та здійснюють забезпечення автоматизації встановлених законом процесів – було ініційовано після того, як у 2017 році внесли зміни до процесуальних кодексів.

Актуальність окресленого питання засвідчує і відсутність чіткої нормативно-правової бази щодо визначення статусу такої системи як ЄСІТС, адже сьогодні вона ще перебуває на стадії обговорень та доопрацювань проєктних документів. Так, ще на початку 2019 року було розроблено проєкт Положення про ЄСІТС, а вже у лютому 2021 року відбулося засідання Постійної комісії, на якій обговорювались зауваження та пропозиції до останньої редакції цього проєкту. Як результат – у разі успішного завершення цього процесу, вже найближчим часом можуть запрацювати окремі модулі ЄСІТС, які перебувають у повній «бойовій» готовності, серед яких – «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистема відеоконференцзв'язку. Стосовно останнього зазначимо, що із врахуванням карантинних заходів у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби COVID-19 на території України було внесено зміни до процесуальних кодексів, тим самим, надавши можливість учасникам справи брати участь у судових засіданнях в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду, використовуючи власні технічні засоби. Тобто означена підсистема вже продемонструвала свої результати на практиці.

Поетапне запровадження ЄСІТС передбачено також проєктом Закону України № 3985 від 13 серпня 2020 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», який Верховною Радою України було ухвалено у першому читанні 16 грудня 2020 року. Після прийняття відповідних змін, як вважають законодавці, поетапне запровадження ЄСІТС закладе підґрунтя для початку використання підсистем та модулів, які фактично готові, без очікування

готовності інших підсистем, розробка яких перебуває ще на початкових стадіях.

Наведе обумовлює те, що перехід нашої країни до системи електронного судочинства значно доповнить загальноприйняті засоби взаємодії громадян із судом, адже поступовий перехід від «класичної» моделі правосуддя на сучасну «електронну» свідчить про відповідність європейським стандартам та виведення системи правосуддя до нового рівня якості і цивілізованості.

Дослідженням різних аспектів розглядуваної проблематики займалися такі вчені як: Н.В. Александрова, І.В. Арістова, О.А. Банчук, В.М. Бевзенко, І.Л. Бачило, М.М. Бурбика, В.В. Білоус, В.М. Варенко, О.П. Вершинін, О.О. Вдовіна, В.В. Доненко, О.Ю. Дубинський, О.М. Кармінський, О.О. Косовець, Р.П. Кайдашев, Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменко, Є.О. Легеза, Я.О. Лазур, П.С. Лютіков, О.М. Пасенюк, В.С. Петренко, С.О. Пиріг, А.І. Семенченко, Л.Р. Сердюк, С.І. Семілетов, І.М. Сопілко, Т.І. Харабара, С.К. Хачанов, П.В. Цимбал, В.С. Чубань, О.В. Шамрай, Є.Ю. Шишаєва, В.В. Юровська, Г.В. Юрчук та інші.

Проте, комплексних досліджень щодо функціонування та адміністративно-правового регулювання ЄСІСТ наразі не існує, вони висвітлюються лише фрагментарно.

Таким чином, актуальність та значимість теми кваліфікаційної роботи є безсумнівною в умовах сучасності, про що свідчить прийняття найближчим часом оновлених нормативно-правових актів та внесення кардинальних змін до процесуальних кодексів в частині функціонування ЄСІТС, яка оновить організаційне забезпечення правосуддя до європейського зразку. У зв'язку з цим, виникає необхідність проаналізувати існуючу наразі нормативну базу, щоб виявити сьгоднішні положення ЄСІТС в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Кваліфікаційна робота ґрунтується на положеннях Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV, Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015, Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 року № 837, Указу Президента України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21 листопада 2002 року № 228-IV.

Кваліфікаційна робота виконана згідно напрямів наукових досліджень кафедри публічного та міжнародного права і правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету на тему: «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0117U001733). Тему кваліфікаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (наказ від 06.04.2021 № 430-Д).

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у тому, щоб на теоретичному та законодавчому рівні дослідити Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему України в контексті адміністративно-правових аспектів.

Відповідно до зазначеної мети в кваліфікаційній роботі було виокремлено наступні **завдання**:

– визначити поняття та надати змістовну характеристику Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;

- дослідити нормативно-правове регулювання в частині функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;
- розглянути особливості функціонування складових частин Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;
- встановити адміністративно-правовий статус суб'єктів, що забезпечують функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;
- узагальнити зарубіжний досвід функціонування електронного правосуддя та з'ясувати можливості адаптації сприятливих напрямів у національне законодавство;
- виділити проблеми адміністративно-правових засад функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та сформулювати шляхи їх вирішення.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які формуються в процесі функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи України.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи України.

Методи дослідження обрано з урахуванням мети і завдань теми дослідження. В процесі доведення основоположних теоретичних та нормативних положень було використано загальнонаукові та спеціальні методи. Діалектичний метод дозволив систематично дослідити Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему України. Структурно-функціональний та формально-юридичний методи дали змогу прагматично висвітлити адміністративно-правові засади функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи України. Порівняльно-правовий метод сприяв узагальнити зарубіжний досвід розглядуваної сфери та на цій підставі дозволив виокремити сприятливі

напрями у національне законодавство. Нормативно-догматичний метод заклав фундамент, щоб виділити проблеми адміністративно-правових засад функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та сформулювати шляхи їх вирішення, який загалом послугував основою, щоб висвітлити удосконалення даного питання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації, які можуть бути використані в подальшому дослідженні даної теми, практичній діяльності, а окремі положення та висновки роботи – в процесі підготовки і проведення практичних занять з курсу «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство» та інших дисциплін адміністративно-правового спрямування.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження знайшли своє відображення в тезах доповіді Міжнародної курсантсько-студентської науково-практичної конференції Одеського державного університету внутрішніх справ «Проблемні питання правоохоронної та правозахисної діяльності в контексті євроінтеграційних тенденцій».

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки кваліфікаційної роботи (проєкту) відображено за наступною публікацією:

– Кобзева О.В. Проблеми адміністративно-правових засад функціонування єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та шляхи вирішення. «Проблемні питання правоохоронної та правозахисної діяльності в контексті євроінтеграційних тенденцій»: *матеріали міжнародної курсантсько-студентської науково-практичної конференції* / (м. Херсон, 26 березня 2021 року). Херсон, 2021. *****

Структура роботи. Кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЄДИНОЇ СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ (ЄСІТС) УКРАЇНИ

1.1. Поняття та змістовна характеристика Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи

Стрімке піднесення сучасних інформаційних технологій, розповсюдження інформаційних потоків, масова інформатизація суспільства – усе це вважається одним із аспектів глибинних трансформацій великої кількості сфер життєдіяльності людини, в тому числі політика цифрової трансформації має прямо відношення і до судової системи України. Запровадження в повному масштабі функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи в Україні (далі – ЄСІТС) є неминучою реакцією на виклики науково-технічного прогресу, загальну цифровізацію різноманітних видів відносин, а також політику діджиталізації на державному рівні, ціль якої – спрощувати та здешевлювати доступ до правосуддя за рахунок сучасних технологій, в тому числі перенести низку процесів щодо здійснення судочинства та інших складових частин в електронну форму. В контексті наведеного досить вірним є твердження В.В. Білоуса: «інформаційні технології в майбутньому стануть фундаментом судової системи, що призведе до радикальних позитивних змін у процесуальному праві та сфері захисту конституційних прав і свобод громадян» [1, с. 98], з чим ми повністю погоджуємось.

Разом з тим, перехід нашої країни до системи електронного судочинства значно доповнить загальноприйняті засоби взаємодії громадян із судом, адже поступовий перехід від «класичної» моделі правосуддя на сучасну «електронну» свідчить про відповідність

європейським стандартам та виведення системи правосуддя до нового рівня якості і цивілізованості.

У зв'язку з наведеним, зазначимо, що перш ніж розглядати функціонування ЄСІТС з врахуванням адміністративно-правових аспектів (про що буде йти мова у другому розділі кваліфікаційної роботи), пропонуємо як-то традиційно прийнято, з'ясувати поняття ЄСІТС та надати змістовну характеристику цієї системи, яка буде представлена у вигляді ключових ознак.

Насамперед, слід вказати, що за чинним законодавством України, яким регулюються інформаційні відносини, передбачено наступні дефініції: «інформаційна система», «інформаційна (автоматизована) система», «телекомунікаційна система», «інформаційно-телекомунікаційна система», змістовне наповнення яких встановлює взаємозв'язаний комплекс засобів організаційного, технічного та програмного спрямування.

Продовжуючи, відмітимо, що на сьогоднішній день згідно до ч. 1 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) «у судах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» [2], однак самого поняття не передбачається. По причині відтермінування її впровадження та до початку функціонування ЄСІТС відповідно до ч. 3 ст. 15 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вказується, що «у судах функціонує Єдина судова інформаційна (автоматизована) система» [3]. В контексті наведеного існує Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затверджене рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року № 30 (в останній редакції від 17.07.2020 р.), яким визначається, що «автоматизована система документообігу суду – сукупність комп'ютерних програм і відповідних програмно-апаратних комплексів, що входять до складу Єдиної судової інформаційної системи, та забезпечують виконання завдань, визначених цим

Положенням, в тому числі таких як: функціонування документообігу суду та органів системи правосуддя; обмін інформацією між ними та з іншими органами державної влади; обмін з єдиною централізованою базою даних судової влади; оприлюднення інформації за допомогою офіційного веб-порталу судової влади України; захист інформації від несанкціонованого доступу, тощо» [4].

Беручи до уваги наведене та говорячи безпосередньо за дефініцію ЄСІТС, доцільно відзначити проєкт Положення «Про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему» від 6 лютого 2019 року (в останній редакції від 2020 року), в якій чітко закріплено, що це «сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які забезпечують автоматизацію визначених законодавством та цим Положенням процесів діяльності, включаючи документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС» [5].

На нашу думку, окреслене визначення поняття ЄСІТС є більш ніж обґрунтованим, оскільки розкриває його сутність як єдиної уніфікованої програми, за допомогою якої вирішуються основоположні задачі, що стосуються здійснення правосуддя. Проте, аби максимально наповнити наведене поняття, пропонуємо висвітлити його змістовну характеристику, представлену у вигляді ключових ознак.

Зміст поняття ЄСІТС становлять сутнісні ознаки, які відображають якість даної правової категорії, встановлюють її характерні особливості та ототожнюють її від інших подібних категорій. Оперуючи знову ж таки проєктом Положення про ЄСІТС, звернемо увагу на наступні ознаки:

а) «сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності» [5];

б) сукупність деяких складових, до яких відносяться: «документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також є сукупністю процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС» [5]. Охарактеризуємо кожен групу ознак більш ґрунтовніше.

1. Аналізуючи першу ознаку розглядуваного нами поняття, доцільно зробити акцент на наукові джерела, що характеризують її елементи.

Інформаційна система вважається організаційно-технічною системою, що реалізує технологію обробки інформації через засоби обчислювальної техніки та програмного забезпечення. Їх основоположними складовими є комп'ютерне обладнання та програмне забезпечення [6, с. 180-181].

Телекомунікаційна система вважається організаційно-технічною системою, що реалізує технологію інформаційного обміну за рахунок засобів технічного і програмного спрямування через передачу та прийом інформації у вигляді сигналів, знаків, звуків, тощо [6, с. 182]. Виходячи з цього, можна сказати, що ЄСІТС – це інтегрована (єдина) система, оскільки вона об'єднує інформаційну та телекомунікаційну підсистеми.

Далі зазначимо, що автоматизація інформаційних і телекомунікаційних підсистем в ЄСІТС відбувається за рахунок сукупності засобів технічного і програмного спрямування та забезпечується шляхом інтегрованого використання сучасних технологій (комп'ютерні, інформаційно-комунікаційні, телекомунікаційні, мережа Інтернет, тощо). Взагалі, основним

призначенням автоматизованої інформаційної системи є те, що вона автоматизовано збирає, реєструє, зберігає, шукає, обробляє та видає інформацію по відповідним запитам користувачів [7, с. 235].

2. Висвітлюючи другу ознаку, яка продемонстрована деякими складовими, розпочнемо з «документообігу». Зауважимо, що у проекті Положення ЄСІТС [5] даного поняття не передбачено, в останній редакції воно було вилучене. Проте, «Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України», затверджена наказом Державної судової адміністрації України від 20 серпня 2019 року № 814, документообіг у суді тлумачить як «рух документів з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення» [8].

До того ж, ст. 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» передбачає електронний документообіг як «сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів» [9].

Деталізуючи іншу складову – «розгляд судових справ», насамперед зазначимо, що за положеннями ч. 7. ст. 44 КАСУ закріплено наступне: «документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [2]. Мається на увазі, до впровадження підсистеми електронного документообігу в ЄСІТС (яка наразі не функціонує), що дасть змогу перейти до єдиного уніфікованого електронного способу введення діловодства у судах, на сьогоднішній день розгляд судових справ відбувається в паперовій формі.

Наступною складовою є «складання оперативної та аналітичної звітності», яка має пряме відношення до ведення судової статистики, якою встановлюється ціль, задачі та ключові напрями роботи судів в частині удосконалення процесів збору, обробки, аналізу, розповсюдження та оприлюднення даних статистики щодо діяльності судової системи [10, с. 213].

Тож, оперативна звітність – це поточна звітність та оперативні дані стосовно функціонування суду, одержані за допомогою спостережень органами держави згідно до чинного законодавства, що в свою чергу, дає змогу здійснювати інформування керівництва відповідного суду, а також вищі органи судової влади стосовно нинішнього положення здійснення правосуддя в судах [11, с. 93].

Аналітична звітність є підвидом аналітичної діяльності, якій притаманні взаємопов'язані етапи, зокрема: збір інформації, її обробка, висновки та пропозиції. В межах нашого дослідження аналітична робота в суді характеризується систематичною дослідною діяльністю, яка охоплює своїм змістовним характером значний масив організаційних заходів і методичних прийомів, аби вивчати та оцінювати інформацію про стан здійснення судочинства [11, с. 99]. Власне кажучи, з цією метою було затверджено Наказом Державної судової адміністрації України від 7 червня 2018 року № 286 «Методику аналізу діяльності судів», відповідно до якої: «аналіз діяльності судів здійснюється щоквартально і направлений на прийняття об'єктивних управлінських рішень щодо покращення стану розгляду судових справ та раціонального використання бюджетних коштів» [12]. Серед іншого, рішенням Ради суддів України від 22 листопада 2019 року № 97 було погоджено «Концепцію побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», якою закріплено, що «до Центральної системи ЄСІТС входять: підсистема аналітики, статистики, планування, звітності» [13], яка здійснює автоматичне формування офіційних

статистичних та оперативних звітів, виходячи з існуючих даних у центральному інформаційному сховищі протягом будь-якого періоду часу, щоб отримати необхідну інформацію про показники, які висвітлюють функціонування судів та усієї системи правосуддя загалом [13].

Таким чином, проведення оперативної та аналітичної звітності дозволяє оцінювати роботу як усієї судової системи, так і окремо взятого суду загалом.

З метою продовження коротко акцентуємо увагу на такій складовій як «надання інформаційної допомоги суддям». Відмітимо, що для судді застосування інформаційних технологій у судочинстві не служить як самоціль, а є виключно дієвим та новим засобом, щоб вирішувати основоположні задачі правосуддя. Тож, надання інформаційної допомоги судів виступає як одна із складових елементів інформаційного забезпечення функціонування судів [14, с. 75].

Ключовим аспектом, який слід виокремити щодо окресленої ознаки, яка є характерною для поняття ЄСІТС, є те, що така допомога полягає в «наданні своєчасної та кваліфікованої допомоги суддям і працівникам апарату суду в доступі до наявних і необхідних інформаційних ресурсів і засобів, які потребують використання спеціальних знань та/чи навичок» [14, с. 85].

Завершаюча складова стосується «процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС».

Організаційне забезпечення діяльності судів в своїй сукупності є інформаційним процесом, а суд виступає як певний інформаційний простір, що на локальному рівні встановлює комплексність різноманітних видів інформації серед суддів, працівників апарату суду та звичайних громадян, в якій діяльність даних суб'єктів пов'язується з реалізацією, перетворенням та споживанням інформації.

На підставі вищевикладеного можна зробити наступні висновки. Встановлено, що поняття «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» на сьогоднішній день зафіксовано у діючому проекті Положення про ЄСІТС, яке на нашу думку є достатньо обґрунтованим та не потребує власного формулювання його визначення.

Змістовна характеристика впливає з окремих складових (ознак) закріпленого поняття, які було ґрунтовно проаналізовано, що дало можливість максимально наповнити досліджувану правову категорію.

1.2. Нормативно-правове регулювання в частині функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи

Один із пріоритетних напрямів діяльності держави вбачає адаптацію сучасних електронних технологій у роботі судів, ключова мета яких – спростити доступ до правосуддя. Після того як Законом України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII було внесено зміни до «Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [15] – зародилась ЄСІТС, яка виступає як засіб спрощення системи захисту прав і законних інтересів через правосуддя. У зв'язку з цим, в даному підрозділі кваліфікаційної роботи необхідно приділити увагу нормативно-правовому регулюванню в частині функціонування ЄСІТС України задля того, щоб встановити особливості запровадження даної системи, а також з'ясувати її нормативну основу та організаційне забезпечення.

Аналізуючи будь-яку сферу нормативно-правового регулювання, в тому числі в межах нашого дослідження, слід брати до уваги положення діючих нормативно-правових актів. По традиції, зазначимо, що

очільником правової основи завжди виступає Конституція України [16]. Разом з тим, зауважимо, що норми Основного закону держави не передбачають спеціальних положень в частині електронного правосуддя, а тим паче стосовно використання можливостей ЄСІТС, проте, Конституція України безпосередньо закріплює норми прямої дії, які мають відношення щодо звернення до суду та захисту прав і свобод людини, а відтак, можна сказати, що Основний Закон закладає базис для функціонування ЄСІТС.

Продовжуючи, зазначимо, що положення в частині формування ЄСІТС були визначені у вже згаданому вище Законі про зміни [15], яким також було внесено зміни і до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», доповнивши його ст. 15-1, де встановлено, що «у судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України, їх органах та підрозділах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» [15]. З-поміж іншого, закріплюються базові складові цієї системи та загальні правила її застосування. Як приклад, встановлено, що «подання, пересилання, обмін документами, вчинення інших дій в електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи здійснюються з використанням електронного цифрового підпису, прирівняного до власноручного підпису відповідно до закону» [15] (ч. 3 п. 18 вищенаведеного Закону).

В той же час, додамо, що сам Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (як нами наголошувалось у попередньому підрозділі) встановлює функціонування Єдиної судово-інформаційної (автоматизованої системи). Так, «визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційною (автоматизованою) системою у порядку, визначеному процесуальним законом. Відомості про результати розподілу зберігаються в автоматизованій системі та мають бути захищені від

несанкціонованого доступу та втручання» [3] (ч.ч. 4,7 вищенаведеного Закону).

Акцентуючи безпосередньо увагу на процесуальне законодавство, відмітимо, що КАСУ у ст.18 передбачає наступну деталізацію: «позовні та інші заяви, скарги та інші визначені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі в день надходження документів. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система відповідно до закону забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції» [2] тощо.

З метою продовження виокремимо інший так званий блок нормативно-правового регулювання в частині функціонування ЄСІТС, який становлять низка законів (детально аналізувати їх не будемо, аби не виходити за межі дослідження), виокремимо лише основні, які на нашу думку є пріоритетними в рамках розглядуваного питання, а саме: Закон України «Про захист персональних даних» [17]; Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [9]; Закон України «Про електронні довірчі послуги» [18]; Закон України «Про доступ до публічної інформації» [19]; Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [20] та багато інших.

Складовою нормативно-правового регулювання в частині функціонування ЄСІТС також є документи, якими регламентується діяльність Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України як органів, що є уповноваженими в окресленій сфері. В першу чергу мова йде про:

– Закон України «Про Вищу раду правосуддя» (далі – ВРП) [21], яким передбачено статус, повноваження, принципи організації та порядок функціонування ВРП;

– главу 3 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3], де закріплено статус, повноваження, принципи організації та порядок функціонування Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

– Положення про Державну судову адміністрацію України, затверджене Рішенням ВРП від 17 січня 2019 року № 141/0/15-19 [22], в якому закріплено основоположні задачі, повноваження, права та структура Державної судової адміністрації України.

У зв'язку з наведеним не можна оминати увагою нормативно-правові акти, що затверджені тими органами, якими забезпечується функціонування ЄСІТС. Наприклад рішення Ради суддів України «Про погодження Концепції побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», за якою пропонується модель побудови ЄСІТС, аби «здійснювати дистанційну комунікацію між судом і учасниками судового процесу шляхом обміну процесуальними документами в електронній формі та використання відеоконференцзв'язку» [13]. Іншим нормативно-правовим актом є Наказ Державної судової адміністрації України від 7 листопада 2019 року № 1096 «Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», за яким передбачено наступне: «визначити адміністратором Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Затвердити Концепцію побудови ЄСІТС у новій редакції» [23]. В прив'язці до наведеного нормативно-правового акту було також затверджено Наказ Державної судової адміністрації України від 18 вересня 2020 року № 418 «Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [24].

Насамкінець звернемо увагу на не менш важливі у цій сфері міжнародні документи органів Ради Європи, якими регламентуються особливості суспільних відносин розглядуваної правової категорії, зокрема: «Рекомендація № R (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій» [25]; «Рекомендація (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі» [26]; «Рекомендація № R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах» [27] та інші.

Таким чином, нормативно-правове регулювання в частині функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи має наступний вигляд: 1) Конституція України норми прямої дії якої закладають базис для функціонування ЄСІТС; 2) провідні законодавчі акти: а) Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»; б) Закон України «Про судоустрій та статус суддів»; в) Кодекс адміністративного судочинства України; 3) базові Закони України, які безпосередньо розкривають автоматизовану систему в діяльності судів; 4) нормативно-правові акти, якими регламентується діяльність Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України як органів, що є уповноваженими в окресленій сфері; 5) нормативно-правові акти, що затверджені органами, які є уповноваженими в окресленій сфері; 6) міжнародні документи органів Ради Європи, якими регламентуються особливості суспільних відносин розглядуваної правової категорії.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОЇ СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО- ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ (ЄСІТС) УКРАЇНИ

2.1. Особливості функціонування складових частин Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи

Стрімкий перехід до оновленого електронного етапу розвитку судочинства в умовах євроінтеграційних процесів нашої країни, значно посилює роль інформаційної сфери, яка характеризує в собі комплекс інформації, інформаційної інфраструктури, а також суб'єктів, якими здійснюється збір, обробка, формування та розповсюдження такої інформації [28, с. 19].

Саме тому, базуючись теоретичними напрацюваннями адміністративного права та нормами чинного законодавства з питань впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в системі правосуддя, необхідним є аналіз особливостей функціонування складових частин ЄСІТС, за допомогою яких повинно забезпечуватись належним чином функціонування електронного судочинства в Україні.

Розпочинаючи детальний огляд окресленого питання, зазначимо, що ЄСІТС загалом є системою, яка має внутрішньо організовану сукупність взаємопов'язаних між собою частин (елементів), які спільно функціонують, щоб досягати поставленої мети. Тож, під час аналізу елементів (компонентів/підсистем) і зв'язків між ними, буде за можливе з'ясувати з чого складається така система. А тому, важливо розкрити, яким чином відповідна система організована та в чому її призначення.

Взагалі структура притаманна кожній системі. Структура є внутрішньою будовою і способом взаємодії елементів системи як необхідної умови її існування [29, с. 37]. В цьому контексті відмітимо,

що ЄСІТС, будучи комплексною системою теж складається із взаємозв'язаних функціональних підсистем та якій притаманна власна специфічна структура.

Для розкриття структури ЄСІТС, потрібно оперувати положеннями відповідних нормативно-правових актів. Відразу зауважимо, що нині існує діючий Наказ Державної судової адміністрації України від 13 квітня 2018 року № 168 «Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [30], проте, на нашу думку, дану Концепцію використовувати не доцільно по причині її «застарілості», оскільки існує вже згадуване оновлене Положення нової редакції ЄСІТС [23] та рішення Ради суддів України про її погодження [13], яке є більш актуальним при використанні. Більш того, важливим є також проєкт ще новішого Положення про ЄСІТС [5], який теж буде братися до уваги. Отже, відповідно до актуальної Концепції: «основним принципом побудови ЄСІТС є гібридна розподілена хмарна технологія, що передбачає розмежування інформаційних середовищ ЄСІТС на відкрите, підключене до мережі Інтернет, та захищене, де обробляється інформація з обмеженим доступом. Такі середовища є фізично розділеними, але побудовані за єдиними стандартами та технологіями, що забезпечують перенесення даних» [13;23] (глава IV Концепції).

«До складу цільової архітектури ЄСІТС входять:

1. Центральна система обробки та зберігання даних (далі – Центральна система ЄСІТС).
2. Захищена телекомунікаційна мережа.
3. Інформаційно-телекомунікаційні системи автоматизації діяльності судів, державних органів та установ системи правосуддя.
4. Комплексна система захисту інформації» [13;23] (глава IV Концепції). Деталізуємо їх.

I. Що стосується центральної системи ЄСІТС, слід вказати, що її структура має захищене середовище та відкрите. Отож, «у складі захищеного середовища ЄСІТС: – Електронний кабінет внутрішнього користувача ЄСІТС; – Єдиний державний реєстр судових рішень (захищена підсистема, де зберігається інформація в повному обсязі, включаючи інформацію з обмеженим доступом); – Єдиний державний реєстр виконавчих документів (захищена підсистема, де зберігається інформація в повному обсязі, включаючи інформацію з обмеженим доступом); – підсистема «Суддівське дос'є» (захищена підсистема, де зберігається інформація в повному обсязі, включаючи інформацію з обмеженим доступом); – підсистема «Електронний архів»; – підсистема аналітики, статистики, планування, звітності; – підсистема «Судова практика»; – підсистема автоматизованого розподілу справ; – підсистема обміну електронними документами (єдина інформаційна шина); – підсистема управління доступом та інформаційною безпекою; – підсистема електронного документообігу; – підсистема управління персоналом та фінансово-господарською діяльністю; – підсистема захищеного відеоконференцз'язку; – контакт-центр органів судової влади та служба технічної підтримки користувачів ЄСІТС; – підсистема «Автоматизована взаємодія з іншими автоматизованими системами»» [13;23] (розділ 1 Концепції).

В свою чергу, «у складі відкритого середовища ЄСІТС: – Електронний кабінет зовнішнього користувача ЄСІТС; – Єдиний державний реєстр судових рішень (відкрита підсистема із знеособленими даними); – Єдиний державний реєстр виконавчих документів (доступ авторизованих користувачів до виконавчих документів через електронний кабінет зовнішнього користувача ЄСІТС); – підсистема «Суддівське дос'є» (відкрита підсистема); – підсистема «Електронний суд» (обмін документами судових справ з учасниками через електронний кабінет зовнішнього користувача); – підсистема

«Судова практика»; – веб портал судової влади України; – підсистема «Відкриті набори даних»; – підсистема «Автоматизована взаємодія з іншими автоматизованими системами» [13;23] (розділ 1 Концепції).

Отже, не дивлячись на те, що наведену структуру досить складно осмислити, однак, найголовніше, що потрібно знати з висвітленого вище – це те, що Концепція розкриває, які підсистеми будуть відкритими для громадян, а які будуть доступними тільки для працівників системи правосуддя.

II. Друга складова – захищена телекомунікаційна мережа. Зауважимо, що вона «здійснює обмін даними між Центральною системою ЄСІТС та інформаційно-телекомунікаційними системами судів, державних органів та установ системи правосуддя» [13;23] (розділ 2 Концепції).

III. Наступна складова структури ЄСІТС свідчить, що «інформаційно-телекомунікаційні системи автоматизації діяльності судів, державних органів та установ системи правосуддя є територіально розподіленими складовими ЄСІТС, які мають забезпечити їх функціонування як за умов наявності комунікацій з Центральною системою ЄСІТС, так і в автономному режимі, при тимчасовій недоступності каналів зв'язку захищеної телекомунікаційної мережі» [13;23] (розділ 3 Концепції). Дана складова має у своєму розпорядженні відповідні модулі, однак на них робити акцент не будемо, аби не виходити за межі дослідження.

IV. Останньою структурною складовою системи ЄСІТС є «Комплексна система захисту інформації – підсистема, що реалізує в захищеному та відкритому середовищах ЄСІТС функціонал комплексу організаційних, програмних і технічних заходів для забезпечення конфіденційності, цілісності, доступності інформаційних ресурсів на всіх стадіях їх зберігання, оброблення та передачі. Забезпечення захисту інформаційних ресурсів ЄСІТС здійснюється шляхом застосування

засобів і методів технічного захисту інформації, впровадження організаційних та інженерно-технічних заходів комплексної системи захисту інформації, спрямованих на недопущення блокування інформації, несанкціонованого доступу до неї, її модифікації або спотворення» [13;23] (розділ 4 Концепції).

Таким чином, після того як окреслена структура ЄСІТС запрацює в штатному режимі, подібне дозволить уніфікувати та оптимізувати процеси діяльності системи правосуддя, а також забезпечити дієву інформаційну взаємодію судів та багато іншого, про що вже поверхнево робився акцент.

Враховуючи наведене не можна також не визнати переконливу позицію О.О. Берназюка, який, досліджуючи правовий статус ЄСІТС та оперуючи аналізом складу її користувачів, вказує, що «ця система має складну структуру та включає елементи (підсистеми), які дають змогу: а) внутрішнім користувачам (суддям, працівникам апарату судів, працівникам інших органів забезпечення системи правосуддя): приймати, формувати та перевіряти матеріали справи в електронній формі, здійснювати розгляд справи за матеріалами в електронній формі, формувати та підписувати судові рішення в електронній формі (здійснювати управління розглядом справи в автоматизованому режимі) тощо; б) зовнішнім користувачам (учасникам судового процесу, органам державної влади та місцевого самоврядування, іншим суб'єктам): подавати позовні заяви, інші документи та матеріалами справи в електронній формі; брати участь у розгляді справи в режимі відеоконференції; отримувати процесуальні документи, повідомлення та судові повістки в електронній формі; сплачувати судовий збір за допомогою он-лайн платіжних систем тощо» [31, с. 329].

Далі для більш повнішого осмислення стосовно функціонування ЄСІТС, пропонуємо приділити увагу характерним особливостям щодо окремих її підсистем: «Електронний кабінет» та «Електронний суд»,

оскільки саме ці підсистеми є повністю налаштованими (доопрацьованими) та готові до запуску. В даному аспекті потрібно врахувати Наказ Державної судової адміністрації України від 1 червня 2020 року № 247 «Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» і «Електронний кабінет»», за яким ці підсистеми запроваджуються «у всіх місцевих та апеляційних судах України (крім Київського апеляційного суду) та Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду» [32].

1. Електронний кабінет. Звертаючись до проекту Положення про ЄСІТС (де досить деталізовано характеризується ця підсистема), зробимо акцент на ключові норми, зокрема: «Електронний кабінет – захищений веб-сервіс, який знаходиться за посиланням: <https://cabinet.court.gov.ua> та забезпечує процедуру реєстрації, автентифікації та доступу осіб у межах наданих їм прав до підсистем і модулів ЄСІТС, з використанням офіційної електронної адреси» [5] (глава IV, розділ 1 ч. 17 проекту Положення).

Отже, на нашу думку, електронним кабінетом в ЄСІТС є персональне автоматизоване робоче місце учасника судового процесу, доступ до якого здійснюється дистанційно за допомогою комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет через автентифікацію, використовуючи електронний цифровий підпис чи кваліфіковану електронну печатку.

2. Електронний суд. В контексті цієї підсистеми ми також будемо врахувати проект Положення про ЄСІТС, звертаючи увагу на ключові норми. Так, «Електронний суд – підсистема ЄСІТС, що забезпечує можливість користувачам у передбачених законодавством випадках створювати та надсилати в електронному вигляді процесуальні документи до суду, інших органів та установ у системі правосуддя або інших учасників судового процесу, які створили офіційні електронні адреси, а також отримувати від них інформацію про стан і результати

розгляду таких документів чи інші процесуальні документи. Доступ до сервісів Електронного суду забезпечується через Електронний кабінет користувачів» [5] (глава IV, розділ 2 ч. 40 проєкту Положення).

«До створених в Електронному суді документів користувачі можуть додавати інші файли (зображення, відео файли тощо). Відповідні додані файли (додатки) підписуються електронним підписом користувачів разом зі створеними в Електронному суді документами, до яких вони додаються. Користувач Електронного суду може уповноважити іншого користувача на вчинення дій в інтересах довірителя, надавши засобами ЄСІТС такому повіреному електронну довіреність відповідно до вимог процесуального законодавства» (глава IV, розділ 2 ч.ч 44,46 проєкту Положення).

З врахуванням наведеного від себе додамо, що окреслені сервіси, у разі їх належного використання (без зловживання процесуальними правами) – дасть можливість повноцінно здійснювати документообіг (обмін) серед різних учасників судочинства в різних судових інстанціях. Окрім цього, відзначимо наявність адміністративно-процедурної направленості використання даного сервісу, оскільки його користувачі будуть мати змогу подавати до суду, установ систем правосуддя – електронні запити, скарги, пропозиції, тощо, які прямо стосуються функціонування таких органів. Більш того, такий напрям стає ще більш актуальним сьогодні, враховуючи «бурхливі» нормопроектні роботи за сферою регулювання адміністративно-процедурних відносин.

Поряд з цим, варто відмітити деякі напрацювання, що пропонуються у наукових джерелах щодо запровадження підсистеми «Електронний суд». Переконаливою є позиція О.В. Шамрая, який говорить, що «переваги електронного суду полягають у тому, що він надає можливість для відкриття провадження за допомогою електронних засобів, здійснення подальших процесуальних дій у рамках провадження у системі електронного документообігу, отримання відомостей про хід

справи шляхом одержання доступу до судової інформаційної системи, одержання інформації про результати провадження в електронній формі. Запровадження цієї підсистеми забезпечить безперервність судового процесу з використанням інноваційних інформаційних технологій, організацію всього циклу електронного документообігу не тільки в судах, а й всіх органах та установах судової системи» [33, с. 178]. За твердженням В.С. Петренко: «перевагами електронного суду є доступність та оперативність, миттєвий рух справ по судах різних інстанцій у електронному вигляді, швидкість розгляду справ та обмін інформацією, а також економія коштів на відправку кореспонденції» [34, с. 75].

Наведені позитивні аспекти адміністративного судочинства заслуговують своєї уваги і підтримки, а також значно актуалізується діяльність електронного судочинства по причині поширення коронавірусної хвороби (COVID-19), мається на увазі, що забезпечується захист здоров'я осіб, які звертаються до судових органів.

Узагальнюючи, зауважимо, що після запровадження ЄСІТС до вітчизняної системи правосуддя – без перебільшення відбудеться великий прогресивний крок уперед нашої української судової системи, а її повномасштабне функціонування зможе забезпечити прозорість та відкритість правосуддя для суспільства. До речі, з цього приводу досить правильно зазначає В.С. Мильцева, що «ЄСІТС, по-перше, означає актуальне використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, практичне підвищення доступності до правосуддя, повноцінну та цілісну комунікацію між усіма учасниками судового процесу та різними державними органами, безпеку зберігання матеріалів справи, впровадження високого європейського рівня функціонування судової системи в Україні; по-друге, покликана зробити судові органи сучасним правовим інститутом, який не тільки гармонійно співіснує з

інформаційними технологіями, а й ефективно та доступно їх використовує» [35, с. 119].

Як підсумок, необхідно вказати про те, що структура Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи – це її внутрішня будова, яка висвітлює змістовне наповнення системи та взаємозв'язок підсистем, які взаємодіють між собою.

На підставі відповідного аналізу виявлено, що структура ЄСІТС характеризується досить складною побудовою, бо складається із підсистем (складових частин), які в свою чергу розподіляються на відповідні модулі. Злагоджена і узгоджена діяльність усіх складових частин ЄСІТС може забезпечити вирішення ключових задач судочинства, закріплених на рівні закону.

2.2. Адміністративно-правовий статус суб'єктів, що забезпечують функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи

Заключний підрозділ даного розділу кваліфікаційної роботи буде присвячено адміністративно-правовому статусу суб'єктів, що забезпечують функціонування ЄСІТС України. Адже їх дослідження дасть змогу висвітлити систему органів (посадових осіб), що наділяються широким спектром повноважень в межах розглядуваної сфери, а це, в свою чергу, сприятиме всебічно встановити сутність адміністративно-правового регулювання функціонування ЄСІТС, враховуючи суб'єктний критерій.

Перш за все зазначимо, що на законодавчому рівні перелік суб'єктів, які забезпечують функціонування ЄСІТС – чітко не встановлюється. Відтак, якщо взяти до уваги загальноприйняті теоретичні нариси, всіх суб'єктів в межах нашого дослідження вбачається за можливе розділити на наступні групи:

1) суб'єкти загальної компетенції. Ці суб'єкти відповідають за реалізацію загальних функцій у системі забезпечення функціонування ЄСІТС та координують діяльність суб'єктів, які мають спеціальну компетенцію;

2) суб'єкти спеціальної компетенції. Ці суб'єкти займаються реалізацією державної політики у сфері судочинства, які уповноважені здійснювати функції стосовно його організаційного забезпечення [31, с. 330]. Охарактеризуємо кожен групу суб'єктів ґрунтовніше, з'ясовуючи їх адміністративно-правовий статус в частині функціонування ЄСІТС.

I. Суб'єкти загальної компетенції:

1) Верховна Рада України (ВРУ) є органом законодавчої влади в Україні. З наведеного випливає, що одна із ключових функцій цього органу за сферою забезпечення функціонування ЄСІТС є прийняття законодавчих актів (як приклад, той же Закон України «Про внесення змін.....» [15]; Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [3] тощо). Зазначимо, що до складу ВРУ входить Комітет з питань цифрової трансформації, створений відповідною Постановою ВРУ від 28 серпня 2019 року № 19-ІХ [36]. Так, до предмету відання Комітету з питань цифрової трансформації входять: «законодавчі засади цифровізації та цифрового суспільства в Україні; Національна та державні програми інформатизації; електронне урядування та публічні електронні послуги; електронна демократія; електронні довірчі послуги та цифрова ідентифікація; державні інформаційно-аналітичні системи, електронний документообіг» та інше [36] (п. 23 вищевказаної Постанови).

Окрім того, слід зазначити, що даний орган у лютому 2020 року надав свою підтримку щодо формування робочої групи з питань цифровізації правосуддя, за рахунок сприяння якої і буде запроваджуватися ЄСІТС. Подібна діджиталізація судових процедур в повному об'ємі узгоджується з вектором адаптації стратегії «Держави в

смартфоні», реалізація якої дозволить повністю ліквідувати паперовий документообіг та пришвидшити судові процедури;

2) Президент України як глава держави видає відповідні укази і розпорядження, тож, як приклад реалізації повноважень даного суб'єкта за сферою забезпечення функціонування ЄСІТС можна виокремити: а) Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [37] (залишається актуальною по сей день); б) Указ Президента України від 29 липня 2019 року № 558/2019 «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» [38] тощо;

3) Кабінет Міністрів України (Кабмін) як вищий орган за системою органів виконавчої влади здійснює виконавчу владу через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації.

Серед нормативно-правових актів, які можуть послугувати прикладом в частині забезпечення функціонування ЄСІТС є такі: а) Розпорядження Кабміну від 24 січня 2020 року № 52-р «Про підписання Угоди про фінансування заходу «Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні»» [39]; б) Постанова Кабміну від 20 червня 2011 року № 681 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, створення та забезпечення функціонування єдиної бази даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень» [40] тощо.

II. Суб'єкти спеціальної компетенції:

1) Міністерство юстиції України (Мін'юст). Відповідно до Постанови Кабміну від 2 липня 2014 року № 228 «Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України» він є «головним органом

у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику з питань організації примусового виконання рішень судів» тощо [41] (п. 1 Положення).

Безпосередньо в межах розглядуваної нами сфери щодо забезпечення функціонування ЄСІТС прикладом може послугувати Спільний Наказ Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України від 29 січня 2019 року № 270/5/94 «Про інформаційну взаємодію між Державним реєстром речових прав на нерухоме майно, Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань і Єдиним державним реєстром судових рішень» [42], яким, власне кажучи, визначено механізм в частині того, що виходить з назви Наказу;

2) Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифри). Відповідно до Постанови Кабміну від 18 вересня 2019 року № 856 «Питання Міністерства цифрової трансформації» вказано, що «Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації» тощо [43] (п. 1. Положення).

Серед достатньо широкого спектру повноважень Мінцифри, відмітимо лише ті, які є найближчі в частині функціонування ЄСІТС, зокрема:

– «здійснює заходи щодо створення та забезпечення функціонування: системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів; системи електронної взаємодії органів виконавчої влади; інтегрованої системи електронної ідентифікації; єдиного державного веб-порталу відкритих даних; національного

реєстру електронних інформаційних ресурсів; єдиного державного веб-порталу електронних послуг;

– розробляє нормативно-технічну документацію щодо цифрових трансформацій;

– здійснює моніторинг якості надання електронних та адміністративних послуг, широкосмугового доступу до Інтернету, відкритих даних» тощо [43] (ч.ч. 3,4, 11 п. 4 Положення);

3) Вища рада правосуддя (ВРП). Правовий статус цього органу передбачено спеціальним Законом України «Про Вищу раду правосуддя», де зафіксовано наступне: «Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів» [21] (ч.1. ст. 1 вищевказаного Закону).

Серед низки повноважень ВРП в межах нашого дослідження слід виокремити таке: «затверджує Положення про Єдину судову інформаційну (автоматизовану) систему, Положення про Державну судову адміністрацію України та типові положення про її територіальні управління, Положення про Службу судової охорони, Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя» [21] тощо (ч. 13 п. 1. ст. 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»). Тобто, можемо чітко прослідкувати, що ВРП – це спеціальний орган, якому притаманні повноваження в частині затвердження Положення про ЄСІТС;

4) Вища кваліфікаційна комісія суддів України (ВККС України). Правовий статус цього органу закріплено за главою 3 – V розділу Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де вказується, що «Вища

кваліфікаційна комісія суддів України є державним колегіальним органом суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України» [3] (ч. 1 ст. 92 вищевказаного Закону).

Зазначимо, що більша частина повноважень ВККС України має кадрову направленість, оскільки включає таке: «веде облік даних про кількість посад суддів у судах, у тому числі вакантних; проводить добір кандидатів для призначення на посаду судді, у тому числі організовує проведення щодо них спеціальної перевірки відповідно до закону та приймає кваліфікаційний іспит; вносить до Вищої ради правосуддя рекомендацію про призначення кандидата на посаду судді; проводить кваліфікаційне оцінювання; забезпечує ведення суддівського дос'є, дос'є кандидата на посаду судді» тощо [3] (ч. 1 ст. 93 вищевказаного Закону). Однак, цим же Законом також прямо вказується, що «члени та уповноважені працівники секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України мають безпосередній доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем» [3] (ч. 3. ст. 93 вищевказаного Закону). Наведене дає можливість стверджувати про те, що ВККС України можна визнати суб'єктом, який є уповноваженим у системі функціонування ЄСІТС;

5) Державна судова адміністрація України (ДСА України). Говорячи про повноваження ДСА України, акцентуємо увагу на ті, що мають відношення до сфери забезпечення діяльності ЄСІТС. Виходячи з положень ст. 152 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», закріплено наступні повноваження:

– «організовує комп'ютеризацію судів для здійснення судочинства, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи; забезпечує суди необхідними технічними засобами фіксування судового процесу в межах коштів,

передбачених у Державному бюджеті України на фінансування відповідних судів;

– забезпечує впровадження електронного суду; здійснює заходи щодо організації обміну електронними документами між судами та іншими державними органами і установами» тощо [3].

Разом з тим, у Положенні про ДСА України закріплено додаткові, не менш важливі її повноваження, серед яких:

– «здійснює інформаційні та методологічні заходи щодо побудови, впровадження та функціонування комплексної системи захисту інформації на об'єктах інформаційної діяльності;

– розробляє та подає на затвердження до Вищої ради правосуддя Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему» тощо [22] (п. 6 Положення).

З наведеного прослідковуємо, що саме ДСА України є ключовим суб'єктом з особливим статусом, який забезпечує функціонування ЄСІТС.

Підсумовуючи, зазначимо, що на законодавчому рівні перелік суб'єктів, які забезпечують функціонування ЄСІТС – чітко не встановлюється. Відтак, було взято до уваги загальноприйняті теоретичні нариси та всіх суб'єктів в межах нашого дослідження розділено на наступні групи: 1) суб'єкти загальної компетенції. Ці суб'єкти відповідають за реалізацію загальних функцій у системі забезпечення функціонування ЄСІТС та координують діяльність суб'єктів, які мають спеціальну компетенцію; 2) суб'єкти спеціальної компетенції. Ці суб'єкти займаються реалізацією державної політики у сфері судочинства, які уповноважені здійснювати функції стосовно його організаційного забезпечення.

РОЗДІЛ 3

ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОЇ СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ (ЄСІТС) УКРАЇНИ З ВРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ТА ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ

3.1. Зарубіжний досвід функціонування електронного правосуддя та можливості адаптації сприятливих напрямів у національне законодавство

В умовах бурхливого розвитку та глобальної адаптації сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ) в державні процеси, які виступають як каталізатор щодо питань інформатизації сфери судочинства, тим самим в нашій країні об'єктивно виникає закономірна необхідність реалізувати масштабний інноваційний процес – електронне судочинство. Саме тому, враховуючи євроінтеграційні процеси, особливої уваги заслуговує зарубіжний досвід як розвинутих європейських країн, так і деяких країн світу (в нашому випадку США) щодо функціонування електронного правосуддя, який може слугувати підґрунтям задля уникнення проколів та, між іншим, дозволить забезпечити швидший перехід до інноваційних технологій судочинства, аби підвищити дієвість функціонування національної судової системи загалом.

В переважній більшості судових систем світу важливим питанням є доступ до правосуддя, як одного із аспектів доступу до процесів демократичного спрямування. Виходячи з того, що судова влада – це основоположний складник демократії, а електронне правосуддя є ключовою гранню електронної демократії, відтак, її основна ціль полягає у тому, щоб підвищити судову систему загалом та якість правосуддя, зокрема. Адже доступ до правосуддя є правом людини, що

передбачає змогу безперешкодно звертатись до суду задля захисту своїх прав. Це право випливає з п. 1 ст. 6 п. 1 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [44], хоч і прямо там не закріплюється.

Констатуючи те, що в Україні процес формування електронного правосуддя закладено значно пізніше, аніж за кордоном, наведене свідчить про необхідність здійснити порівняльний аналіз зарубіжних систем, зокрема в США та деяких країнах Європи. Дане дасть змогу виділити можливість запозичення та адаптації сприятливих напрямів у національне законодавство України в частині функціонування судової системи.

1. Сполучені Штати Америки (США). Як правило, система електронного правосуддя вже багато років успішно проявляє себе в багатьох країнах світу та йменується універсальною назвою – e-court. В даному аспекті США не є виключенням, яка є частиною цієї системи. Конкретно в США за основу електронного правосуддя взято систему PACER (Public Access to Electronic Records – «Публічний доступ до судових електронних записів»), створену на Конференції суддів у 1988 році як засобу для спрощення доступу громадян до судової інформації. На сьогоднішній день PACER має своїм арсеналом достатньо широкий спектр функціональності, зокрема: 1) завантаження і друк документів, які закріплено у системі; 2) змога ознайомлюватися з аудіозаписами судового засідання; 3) відстеження статусу справ тощо [45].

Далі зазначимо, що у США на федеральному та загальнонаціональному рівні судами наразі використовується судова система під назвою – «Управління справами / Електронний архів справ» (Case Management/Electronic Case Files (CM/ECF), призначення якої подавати документи в електронному вигляді. Дана система є основоположною електронною платформою, за рахунок якої федеральні

суди мають можливість співпрацювати із заявниками та керувати власними справами (документами). Система дає змогу сторонам (представникам), адвокатам подавати документи до суду з використанням мережі Інтернет, сам же суд може мати регулярний доступ до них. Щоб користуватися системою потрібно тільки стандартне обладнання: комп'ютер, доступ до мережі Інтернет і набір програмного забезпечення [46].

Із наведеного можемо констатувати, що електронне судочинство США має доступний вигляд, є досить простим у користуванні та має достатньо інформації для користувачів, що свідчить про високий та якісний рівень розвитку електронного правосуддя.

2. Німеччина. Ключовим інструментом за допомогою якого в цій країні забезпечується функціонування електронного правосуддя є Електронна судова і адміністративна поштова скринька (Elektronisches gerichtliche- und verwaltungspostfach (EGVP) [47]. Для того, щоб користуватися цією системою, користувач має встановити на свій комп'ютер спеціальну програму «Електронна судова і адміністративна поштова скринька», яка є безкоштовною та доступною на просторах мережі Інтернет. Цікавим фактом є те, що EGVP – це результат позитивної адміністративної реформи, що по сей день впливає розробляти нові положення законодавства Німеччини за сферою електронного судочинства, останні з яких набрали законної сили у 2018 році.

Тож, згідно до законодавства Німеччини – науково-технічні засоби зв'язку мають забезпечувати дієвий електронний документообіг правової інформації між громадянами, органами держави та судом. Що важливо, такий документообіг у Німеччині характеризується високим рівнем конфіденційності та безпечності. Далі відмітимо, що система EGVP також як і в США пропонує широкий масив можливостей, серед яких: 1) в цілодобовому доступі знаходяться

інформаційні судові ресурси; 2) можливість електронної обробки файлів; 3) можливість одержання автоматичних повідомлень на електронну пошту; 4) існування комплексного програмного забезпечення, щоб складати, підписувати, шифрувати і передавати повідомлення тощо [47].

Фундаментом правової основи в частині електронних правових відносин Німеччини є низка нормативно-правових актів, якими регулюються різноманітні види судочинства, оскільки певні здійснюють в повному об'ємі через електронну форму (як приклад, судочинство, що пов'язується з оскарженням притягнення до адміністративної відповідальності), а саме: 1) Закон про судовий зв'язок від 2005 року; 2) Закон про сприяння електронному правовому руху від 2013 року; 3) Закон про реалізацію електронних документів у судовій системі та подальше сприяння електронним юридичним операціям від 2017 року тощо [48, с. 26].

Узагальнюючи досвід сервісів електронного правосуддя Німеччини, слід вказати про те, що головне досягнення цієї країни характеризується безпечним та конфіденційним електронним документообігом.

3. Наступною країною, яка демонструє передовий досвід впровадження ІКТ за системою правосуддя є Фінляндія. Міністерством юстиції Фінляндії було запроваджено провідну систему SAKARI, призначення якої – автоматизувати судове діловодство по кримінальним справам. Цій системі притаманний широкий спектр функцій, що дає можливість здійснювати електронний обмін даних та документів між судами, органами прокуратури та поліції. Більш того, система SAKARI має можливість управляти даними всіх судових справ в електронному форматі, а також здійснювати редагування документів, що є необхідними для судового процесу. Серед іншого, система надійно

зберігає статистичні дані і закріплює механізми повідомлень щодо закінчення процесуальних строків [48, с. 26].

З метою продовження, зазначимо, що значним проривом в частині забезпечення електронного судочинства в адміністративних і спеціалізованих судах та подальшим удосконаленням і гармонізацією процесів (процедур) по веденню справ на підтримку оновлених методів роботи даних судів, у травні 2020 року було реалізовану абсолютно нову інформаційну систему НАІРА (до цього суди використовували застаріле програмне забезпечення Lotus Notes, яке не відповідало сучасним потребам). В свою чергу, сучасна система НАІРА інтегрувала послугу транзакцій, чим дозволила електронну обробку документів, що пов'язуються із судовим розглядом з моменту її початку та до винесення рішення судом. Сервіс транзакцій є безпечним способом зв'язку з адміністративними та спеціалізованими судами Фінляндії. За допомогою цього сервісу особи вправі подавати скарги, заяви, пояснення та отримувати відповідні повідомлення від суду [48, с. 27].

Узагальнюючи, слід вказати, що реформа сфери електронного судочинства Фінляндії направлена на те, щоб підвищити дієвість, прозорість та доступ до правосуддя, що прямо характеризується доступним веб-сервісом та можливістю використовувати електронні системи задля проведення необхідних дій щодо розгляду судової справи.

4. Розвиненим електронним правосуддям володіє така країна як Естонія. Судовий розгляд в цій країні може розпочинатися через використання інформаційної системи (e-toimic) [49]. Дана система є різновидом інформаційної системи, яка дає змогу сторонам процесу здійснювати подачу документів до суду в електронному вигляді, спостерігати за судовим розглядом в режимі он-лайн, а також одержувати судові рішення відповідним чином. E-toimic використовується в цивільному, адміністративному та навіть кримінальному судочинстві. Дана система є доступною цілодобово.

До системи користувач може зайти за допомогою ID-картки чи мобільного ідентифікатора (Mobile-ID). Після входу на веб-портал, користувач має доступ виключно до власних справ і даних. У цивільному та адміністративному судочинстві сторонам доступний є перегляд усіх документів, що мають відношення до справи, окрім тих, що є конфіденційними. Разом з тим, особи, які не являються учасниками судового розгляду, доступу до судової інформації інших осіб не мають [48, с. 28].

Узагальнюючи досвід Естонії, слід відмітити, що у цій країні електронне правосуддя відмічається електронізацією усіх етапів процесу, а також досить розвиненою ідентифікацією користувачів.

Роблячи проміжний висновок, констатуємо, що аналіз досвіду США та країн ЄС безсумнівно свідчить про те, що новітнім ІКТ притаманний широкий спектр застосування в судочинстві (електронний документообіг у судах; електронні бази судових рішень; електронні форми звернення; офіційні веб-сторінки, тощо). Розглянувши зарубіжний досвід функціонування електронного правосуддя таких країн як (США, Німеччина, Фінляндія, Естонія), за можливим стає запозичення та адаптація сприятливих напрямів у національне законодавство України в частині функціонування судової системи, зокрема:

1) запровадити у навчальних закладах всіх рівнів навчальні матеріали, щоб бути усвідомленим як користуватися сервісами електронного суду (досвід США, де електронне судочинство є досить простим у користуванні та має достатньо інформації для користувачів);

2) забезпечувати безпечний, конфіденційний та захищений електронний документообіг, бо втрата інформаційних даних під час такого взаємозв'язку є неприпустимою і може привести до втрати авторитету судової системи загалом та втрати довіри суспільства щодо здійснення правосуддя, зокрема (досвід Німеччини);

3) забезпечувати безперешкодну доступність веб-сервісів, запроваджувати консультації в режимі он-лайн, що в сукупності сприятиме оптимізувати діяльність судів в Україні, особливо з врахуванням нинішніх обставин, коли продовжуються цифрові реформаційні процеси в сфері судової системи (досвід Фінляндії);

4) імплементувати досягнення електронного судочинства Естонії до сфери національного правосуддя за рахунок адаптації різноманітних форм ідентифікації користувачів ЄСІТС (використання ID-карти чи мобільної ідентифікації), а також електронізувати усі етапи процесу судочинства, що є особливо актуальним в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19 (досвід Естонії).

Виокремивши можливі сприятливі напрями до національного законодавства України, додамо, що в процесі подальшої розробки та впровадження ЄСІТС, яка звичайно модернізує судові процеси, перейшовши до функціонування електронного судочинства, потрібно базуватися не лише на вітчизняних вже давно реалізованих інструментах автоматизованої системи документообігу, але й адаптувати зарубіжний досвід розвинених країн, які досить успішно використовують аналогічні електронні сервіси.

3.2. Проблеми адміністративно-правових засад функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, шляхи їх вирішення

Сьогоднішні сучасні тенденції розвитку суспільних відносин, створення цифрової економіки та інформаційного суспільства в нашій країні комплексно впливають і на вітчизняне правосуддя, яке не може залишатися в стороні від бурхливих процесів діджиталізації держави. Однак нинішній стан цифровізації української судової системи (де інноваційним була адаптація «електронного суду» шляхом побудови

ЄСІТС ще в 2017 року після внесених змін до процесуальних кодексів), по багатьом чинникам, якщо так можна виразитися є «відсталим» до аналогічних процесів в інших гілках влади. У зв'язку з цим, постає необхідність виділити проблеми адміністративно-правових засад в частині функціонування ЄСІТС з формулюванням можливих шляхів їх вирішення.

В контексті наведеного та перед тим як розпочинати розгляд окреслених питань, вбачаємо правильним вказати на вже реалізовані позитивні моменти та ті аспекти, що будуть впроваджуватися найближчим часом в частині функціонування ЄСІТС.

Зазначимо, що наразі продовжують тривати процеси організаційного, матеріального, нормативного та технічного спрямування щодо запровадження ЄСІТС. Процесуальним законодавством передбачено запуск ЄСІТС як єдиного комплексу, коли в експлуатацію введуть усі підсистеми ЄСІТС. Проте, в умовах сучасних реалій існують моменти, які потребують реалізації сьогодні.

З урахуванням наведеного зауважимо, що 13 серпня 2020 року ВРУ зареєструвала проєкт Закону № 3985 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [50], який було ухвалено у першому читанні 16 грудня 2020 року. Без конкретної деталізації, які саме зміни передбачено, акцентуємо увагу на головному. Так, прийняття цього Закону матиме позитивні результати, як-от: 1) буде закладено початок функціонування окремих підсистем та модулів ЄСІТС, тим самим підвищиться дієвість діяльності суддів та судів; 2) буде забезпечено функціонування судів у режимі реального часу, що прямо скажеться на простоті та доступності звернень до суду громадян.

З метою продовження звернемо увагу й на те, що в умовах поширення коронавірусу (COVID-19) – електронні сервіси та електронне судочинство як ніколи набуло актуальності, що позитивно впливає на

запровадження системи ЄСІТС. В даному контексті виокремимо Закон України від 30 березня 2020 року № 540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», відповідно до якого внесенням певних змін до процесуального законодавства передбачається, що «під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису» [51]. Якщо ж у особи такого підпису не має, то таке підтвердження встановлюється у порядку, встановленому Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» чи ДСА України [51;52].

Окрім цього, на виконання окресленого вище закону ДСА України здійснила врегулювання в частині проведення відеоконференцій за межами приміщення суду. Наведене регламентовано Наказом ДСА України від 23 квітня 2020 року № 196 «Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду» (оновлений), згідно з яким визначаються процедурні етапи проведення відеоконференцій судового засідання (порядок проведення, подання заяв, фіксація та результати процесуальних дій, технічні вимоги для доступу до системи відеоконференцзв'язку, тощо) [53].

Узагальнюючи та роблячи проміжний висновок наведеному, можемо констатувати, що процес впровадження інформаційних

технологій до вітчизняного судочинства шляхом адаптації такого масштабного проєкту як ЄСІТС, повинен проходити поетапно з поступовим внесенням змін до процесуального законодавства, тому що дана сфера потребує коректного та виваженого підходу. Загалом тенденція стосовно оцінювання якості запровадження і функціонування ЄСІТС нами визначається як сприятлива та позитивна.

Безпосередньо переходячи до висвітлення проблем адміністративно-правових засад в частині функціонування ЄСІТС, зазначимо, що вони межують з процесами адміністративно-правового регулювання. Тож, зосередимо увагу на ключових проблемах, а також сформулюємо можливі шляхи їх вирішення.

1. Нормативно-правові проблеми. В даному контексті мається на увазі системна недосконалість законодавства, яким регулюються питання за сферою судочинства та судоустрою в цілому. Серед загальних проблем в цьому плані виокремлюють неналежну якість законотворчого інформаційного забезпечення судових апаратів, невизначеність в частині концептуальної моделі побудови рівнів судової системи, недостатня самостійність органів суддівського самоврядування, а також те, що чинне нормативне поле остаточно не готове до сфери «електронного суду». Так чи інакше, але переважна більшість норм передбачає домінування «паперових» погоджень в процесі здійснення правосуддя.

Слід відмітити, що при використанні сучасних ІКТ, які дають можливість успішно замінити традиційний паперовий обіг, суди в умовах нині діючих процесуальних норм просто не вправі позбутися цього. Наведене фактично нівелює усі позитивні сторони застосування судом ІКТ, а навіть навпаки – вважається як додаткове навантаження, яке в добровільній формі приймає на себе судова система [54, с. 311]. У зв'язку з цим виникає беззаперечна необхідність системно

переглядати нормативно-правову базу за сферою електронного судочинства.

Також в аспекті виокремлення проблем цього блоку, можна вказати і на нерозвинуте нормативно-правове регулювання питань, які стосуються застосування ІТ в судах, а також неналежну розробленість положень, якими регулюється електронна подача документів та електронний документообіг загалом.

Крім того, в науковій літературі з цього приводу є свої напрацювання. Наприклад Л.М. Ніколенко підсумував, що «запровадження е-правосуддя повинно базуватися на всебічному аналізі фінансової можливості щодо такого впровадження; зручності у користуванні, не тільки суддів, а також учасників процесу; розробці механізму переведення справ в електронну форму; визначення механізму оцінки доказів тощо» [55, с. 147]. С.Ю. Обрусна, І.В. Іванова, В.С. Чубань, проводячи дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення електронного суду в нашій країні, зауважили наступне: «можливість здійснення безконтактного судочинства з використанням сучасних технічних засобів – одне з головних завдань ЄСІТС, яка має забезпечити ведення судами електронного діловодства, захищене зберігання, автоматизоване аналітичне й статистичне опрацювання інформації, визначення суддів для розгляду конкретних справ, добір присяжних, ведення ЄДРСР... Але поки що вона повноцінно не працює» [56, с. 198]. Окреслені питання вчених-юристів, на наш погляд, мають регулюватися чинним Положенням про ЄСІТС [23], яке б могло в повній мірі забезпечити здійснення судочинства в електронній формі, але поки що подібне існує у вигляді проєкту [5] та очікує остаточних доопрацювань.

Насамкінець зробимо акцент на тому, що існує значна кількість норм правового характеру, якими врегульовуються питання електронного та інформаційного забезпечення, які «розкидані» по

різним нормативно-правовим актам. В доповнення зауважимо, що коректне законодавче регламентування відповідного механізму, яким запроваджуються у галузеве процесуальне законодавства норми стосовно поетапної адаптації ЄСІТС – потребує обґрунтованості в частині попереднього місткого опрацювання та обговорення з провідними фахівцями, експертами, тощо.

2. Технічні проблеми. Даний тип проблем полягає у наявній складності технічного характеру в частині доступу до системи ЄСІТС, що пов'язується з надмірним навантаженням справами, недостатнім забезпеченням матеріально-технічної бази, непристосованістю судових приміщень тощо.

В контексті наведеного слід визнати переконливість думки експертів з юридичних питань електронного документообігу Intecrasy Deals, якими було встановлено проблеми, що мають місце бути в судах та стосуються електронної діяльності, зокрема, ними деталізуються проблеми технічного спрямування, які проявляються в технічній неготовності судів здійснювати перехід до електронного судочинства. Серед таких проблем є наступні:

- існуючі системи автоматизації судів не відповідають встановленим вимогам технічного захисту для систем, за якими обробляється інформація обмеженого доступу та є чутливою до інформаційних загроз;

- діючий компонент «Автоматизована система документообігу суду» не дає змоги спільно працювати з документами;

- підсистема «Електронний суд» потребує доробок та інтегрування з іншими підсистемами ЄСІТС задля того, щоб розмежовувати права доступу на перегляд судових документів;

- існуюча підсистема відеоконференцзв'язку є обмеженою в необхідній кількості спеціально обладнаних для цього приміщень, тим самим, не забезпечується мобільність проведення відеоконференцій,

тобто не у всіх судах є технічна можливість забезпечувати обов'язкову відеотрансляцію судових засідань [57].

З метою продовження виокремлення технічних проблем, відмітимо положення Концепції побудови ЄСІТС, в якій існує наявність технологічних проблем в частині інформаційного забезпечення судової системи України. Перш за все відмітимо, що нині діючою системою інформаційного забезпечення є «Автоматизована система діловодства суду – сукупність розрізнених локальних баз даних судів, органів та установ системи правосуддя. Існуюча система підтримує тільки обмін даними діловодства методом обміну пакетами даних між різнорідними системами управління баз даних, встановленими в судах, органах та установах системи правосуддя» [13] (глава III Концепції). На нашу думку – це недієвий принцип побудови автоматизованої системи, який не здатен забезпечити достатню продуктивність інформаційного взаємозв'язку між локальними та центральною системою ЄСІТС. Про що говорити, якщо у більшості судів по сей день відсутнє комплексне програмне забезпечення, здатне налагодити автоматизацію ведення діловодства. Поширеними залишаються такі комп'ютерні програми як «Д-3» (суди загальної юрисдикції) та «Діловодство спеціалізованого суду» (адміністративні та господарські суди), а також окремими судами використовуються інші програми, які досить слабо інтегрують між собою. Отже, подібне не може забезпечити цілісність інформації щодо діяльності судів, органів та установ системи правосуддя.

Надалі вбачаємо справедливим визнати, що подальший розвиток електронних послуг в нашій країні стримується невисоким рівнем комп'ютеризації домогосподарств; нерівномірним та недостатнім рівнем доступу до мережі Інтернет; недостатнім рівнем комп'ютерного оволодіння, тощо. Саме тому, задля масштабної модернізації на електронну співпрацю громадянина та суду (надання інформації,

документів в електронному вигляді та в цілому отримання судових послуг в електронному вигляді) є першочерговою задачею, щоб подолати вищевказані проблеми.

3. Суб'єктивні проблеми. В аспекті цих проблем потрібно вказати на «непопулярність» сучасних методів співпраці, труднощі в опануванні «інноваційних» підходів, неготовність користувачів працювати з оновленою електронною системою в сучасних умовах, враховуючи вже такі зрозумілі та традиційні правила та порядок ведення документообігу в паперовій формі.

Зазначимо, що суб'єктивні проблеми реалізації електронного судочинства прямо пов'язуються із соціальними проблемами здійснення комунікативних дій за сферою електронного правосуддя в межах правового поля. До таких проблем прив'язують такі: 1) проблеми цифрової нерівності; 2) проблеми непоінформованості громадян щодо наявних можливостей, які надають сервіси електронного правосуддя [58, с. 160]. Іншими словами, електронне правосуддя на сьогоднішній день орієнтується лише на певну частину населення, до яких слід відносити тих, які володіють комп'ютерами та сучасними засобами зв'язку з можливим виходом до мережі Інтернет. Але як нами вже відмічалось, навіть з урахуванням наявності усього наведеного, якщо людина є неграмотною, звідси у неї відпадає будь-яке бажання «щось там шукати».

Таким чином, поверхнево виокремивши основоположні проблеми нормативного, технічного та суб'єктивного спрямування щодо функціонування ЄСІТС, вважаємо за необхідно надати конкретні шляхи для їх вирішення з урахуванням правових механізмів їх регулювання, зокрема:

1) доопрацювати нині діючий проєкт Положення про ЄСІТС та затвердити його, ввівши в дію повноцінну та масштабну систему, яка буде належним чином функціонувати;

2) передбачити на рівні закону єдині загальнодержавні стандарти функціонування ЄСІТС, аби спростити доступ громадян до здійснення суду та прискорити розгляд судових справ;

3) забезпечувати належне фінансування для того, щоб ЄСІТС функціонувала з оновленим програмним забезпеченням та технічним обладнанням, не даючи перебоїв;

4) розробляти дієві механізми в частині захисту інформації в ЄСІТС, а також процедури електронної ідентифікації користувачів ЄСІТС з ціллю – безпечно користуватися електронними сервісами;

5) проводити спеціальні навчання та підвищення кваліфікацій представників судової адміністрації та суду стосовно питань специфіки користування ЄСІТС, щоб в подальшому її швидко освоїти та користуватися без всіляких на те проблем;

6) запроваджувати низку заходів, щоб інформувати широке коло осіб стосовно можливостей та переваг ЄСІТС, аби стимулювати попит на користування електронними сервісами;

7) систематично проводити моніторинг в частині ефективності функціонування системи ЄСІТС та у разі необхідності її модернізувати.

Отже, завершуючи представлений підрозділ дослідження, слід констатувати, що проведення сьогодні процесу впровадження інформаційних технологій до вітчизняного судочинства шляхом адаптації такого масштабного проєкту як ЄСІТС, є значним кроком вперед до розвитку та здійснення електронного правосуддя, який тільки позитивно вплине як на державу, так і на суспільство України. З-поміж низки позитивних моментів, нами було виявлено та розкрито певний перелік проблем, які «гальмують» цей процес. Задля вирішення проблем адміністративно-правових засад функціонування ЄСІТС було запропоновано конкретні шляхи з урахуванням правових механізмів їх регулювання.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі надано розв'язання актуального наукового завдання, яке дало змогу на теоретичному та законодавчому рівні дослідити Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему України в контексті адміністративно-правових аспектів. Одержані в процесі дослідження результати, виходячи з реалізованої мети і завдань роботи дають підстави зробити низку основоположних висновків:

1. Встановлено, що поняття «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» на сьогоднішній день зафіксовано у діючому проєкті Положення про ЄСІТС, яке виглядає наступним чином: це «сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності, включаючи документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС».

Наведене поняття на нашу думку є достатньо обґрунтованим та не потребує власного формулювання його визначення, оскільки воно розкриває сутність ЄСІТС як єдиної уніфікованої програми, за допомогою якої вирішуються основоположні задачі, що стосуються здійснення правосуддя.

Між тим, змістовна характеристика впливає з окремих складових (ознак) закріпленого поняття, які було ґрунтовно проаналізовано, що дало можливість максимально наповнити досліджувану правову категорію.

2. Виявлено, що нормативно-правове регулювання в частині функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи має наступний вигляд:

1) Конституція України норми прямої дії якої закладають базис для функціонування ЄСІТС;

2) провідні законодавчі акти: а) Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»; б) Закон України «Про судоустрій та статус суддів»; в) Кодекс адміністративного судочинства України;

3) базові Закони України, які безпосередньо розкривають автоматизовану систему в діяльності судів;

4) нормативно-правові акти, якими регламентується діяльність Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України як органів, що є уповноваженими в окресленій сфері;

5) нормативно-правові акти, що затверджені органами, які є уповноваженими в окресленій сфері;

6) міжнародні документи органів Ради Європи, якими регламентуються особливості суспільних відносин розглядуваної правової категорії.

3. Структура Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи – це її внутрішня будова, яка висвітлює змістовне наповнення системи та взаємозв'язок підсистем, які взаємодіють між собою. На підставі відповідного аналізу виявлено, що структура ЄСІТС характеризується досить складною побудовою, бо складається із підсистем (складових частин), які в свою чергу розподіляються на відповідні модулі. Злагоджена і узгоджена діяльність усіх складових частин ЄСІТС може забезпечити вирішення ключових задач судочинства, закріплених на рівні закону.

Також для більш повнішого осмислення стосовно функціонування ЄСІТС, нами було детально приділено увагу характерним особливостям

окремих її підсистем, оскільки вони є повністю налаштованими (доопрацьованими) та готові до запуску, тим самим викликають певний інтерес. Зокрема, мова йде про наступні:

1) «Електронний кабінет» під яким в ЄСІТС слід розуміти персональне автоматизоване робоче місце учасника судового процесу, доступ до якого здійснюється дистанційно за допомогою комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет через автентифікацію, використовуючи електронний цифровий підпис чи кваліфіковану електронну печатку. Ця підсистема дає користувачеві доступ до інформації, підсистем, модулів та сервісів ЄСІТС, згідно до встановлених прав та наданих йому функцій;

2) «Електронний суд» можна вважати окремою самостійною складовою ЄСІТС, що передбачає оптимізацію судового процесу, визначаючи змогу учасників судового процесу здійснювати низку дій процесуального характеру (подача позовних заяв, процесуальних документів, отримання судових рішень, тощо). Серед іншого, дана система має пряму взаємодію із реалізації адміністративно-процедурних відносин за сферою здійснення судочинства (переважно це стосується подання скарг).

4. Встановлено, що на законодавчому рівні перелік суб'єктів, які забезпечують функціонування ЄСІТС – чітко не встановлюється. Відтак, було взято до уваги загальноприйняті теоретичні нариси та всіх суб'єктів в межах нашого дослідження розділено на наступні групи:

1) суб'єкти загальної компетенції. Ці суб'єкти відповідають за реалізацію загальних функцій у системі забезпечення функціонування ЄСІТС та координують діяльність суб'єктів, які мають спеціальну компетенцію. Виокремлено та розкрито адміністративно-правовий статус наступних суб'єктів цієї групи: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України;

2) суб'єкти спеціальної компетенції. Ці суб'єкти займаються реалізацією державної політики у сфері судочинства, які уповноважені здійснювати функції стосовно його організаційного забезпечення. Виокремлено та розкрито адміністративно-правовий статус наступних суб'єктів цієї групи: Міністерство юстиції України, Міністерство цифрової трансформації України, Вищу рада правосуддя, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України, Державну судову адміністрацію України.

В межах окресленої групи відмічено, що Державна судова адміністрація України є ключовим суб'єктом з особливим статусом, який забезпечує функціонування ЄСІТС.

5. З'ясовано, що в сучасних умовах існування, електронне правосуддя – це невід'ємна частина судових систем всіх високорозвинених країн. Їх загальна тенденція в частині розвитку електронного правосуддя проявляється у прагненні формування нормативно-правових актів, які дають можливість застосовувати технічні засоби, щоб здійснювати судочинство.

Аналіз досвіду США та країн ЄС безсумнівно свідчить про те, що новітнім ІКТ притаманний широкий спектр застосування в судочинстві (електронний документообіг у судах; електронні бази судових рішень; електронні форми звернення; офіційні веб-сторінки, тощо). Розглянувши зарубіжний досвід функціонування електронного правосуддя таких країн як (США, Німеччина, Фінляндія, Естонія), за можливим стає запозичення та адаптація сприятливих напрямів у національне законодавство України в частині функціонування судової системи, зокрема:

1) запровадити у навчальних закладах всіх рівнів навчальні матеріали, щоб бути усвідомленим як користуватися сервісами електронного суду (досвід США, де електронне судочинство є досить простим у користуванні та має достатньо інформації для користувачів);

2) забезпечувати безпечний, конфіденційний та захищений електронний документообіг, бо втрата інформаційних даних під час такого взаємозв'язку є неприпустимою і може привести до втрати авторитету судової системи загалом та втрати довіри суспільства щодо здійснення правосуддя, зокрема (досвід Німеччини);

3) забезпечувати безперешкодну доступність веб-сервісів, запроваджувати консультації в режимі он-лайн, що в сукупності сприятиме оптимізувати діяльність судів в Україні, особливо з врахуванням нинішніх обставин, коли продовжуються цифрові реформаційні процеси в сфері судової системи (досвід Фінляндії);

4) імплементувати досягнення електронного судочинства Естонії до сфери національного правосуддя за рахунок адаптації різноманітних форм ідентифікації користувачів ЄСІТС (використання ID-карти чи мобільної ідентифікації), а також електронізувати усі етапи процесу судочинства), що є особливо актуальним в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19 (досвід Естонії).

Виокремивши можливі сприятливі напрями до національного законодавства України, додамо, що в процесі подальшої розробки та впровадження ЄСІТС, яка звичайно модернізує судові процеси, перейшовши до функціонування електронного судочинства, потрібно базуватися не лише на вітчизняних вже давно реалізованих інструментах автоматизованої системи документообігу, але й адаптувати зарубіжний досвід розвинених країн, які досить успішно використовують аналогічні електронні сервіси.

6. З'ясовано позитивні моменти та ті аспекти, що будуть впроваджуватися найближчим часом в частині функціонування ЄСІТС, які дали можливість констатувати, що проведення сьогодні процесу впровадження інформаційних технологій до вітчизняного судочинства шляхом адаптації такого масштабного проєкту як ЄСІТС, є значним

кроком вперед до розвитку та здійснення електронного правосуддя, який тільки позитивно вплине як на державу, так і на суспільство України.

З-поміж низки позитивних моментів, нами було виявлено та розкрито певний перелік проблем, які «гальмують» цей процес, а саме: 1) нормативно-правові проблеми; 2) технічні проблеми; 3) суб'єктивні проблеми.

Задля вирішення вищенаведених проблем адміністративно-правових засад функціонування ЄСІТС було запропоновано конкретні шляхи з урахуванням правових механізмів їх регулювання, серед яких:

1) доопрацювати нині діючий проєкт Положення про ЄСІТС та затвердити його, ввівши в дію повноцінну та масштабну систему, яка буде належним чином функціонувати;

2) передбачити на рівні закону єдині загальнодержавні стандарти функціонування ЄСІТС, аби спростити доступ громадян до здійснення суду та прискорити розгляд судових справ;

3) забезпечувати належне фінансування для того, щоб ЄСІТС функціонувала з оновленим програмним забезпеченням та технічним обладнанням, не даючи перебоїв;

4) розробляти дієві механізми в частині захисту інформації в ЄСІТС, а також процедури електронної ідентифікації користувачів ЄСІТС з ціллю – безпечно користуватися електронними сервісами;

5) проводити спеціальні навчання та підвищення кваліфікацій представників судової адміністрації та суду стосовно питань специфіки користування ЄСІТС, щоб в подальшому її швидко освоїти та користуватися без всіляких на те проблем;

6) запроваджувати низку заходів, щоб інформувати широке коло осіб стосовно можливостей та переваг ЄСІТС, аби стимулювати попит на користування електронними сервісами;

7) систематично проводити моніторинг в частині ефективності функціонування системи ЄСІТС та у разі необхідності її модернізувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус В. В. Інноваційні напрямки інформатизації судочинства. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. Вип. 11. С. 97–106.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35(37). Ст. 446.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
4. Положення про автоматизовану систему документообігу суду: Рішення Ради суддів України від 26 листопада 2010 року № 30 / Рада суддів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2010. № 30.
5. Проект Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему від 6 лютого 2019 року (в останній редакції від 2020 року): офіційний веб-сайт Вищої ради правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/page/yesits> (дата звернення: 30.03.2021).
6. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. / Дзюба С. В., Жиляєв І. Б., Полумієнко С. К., Рубан І. А., Семенченко А. І.; за ред. А. І. Семенченка. Київ, 2012. 265 с.
7. Сучасні інформаційні системи і технології: конспект лекцій / В. Г. Іванов, С. М. Іванов, В. В. Карасюк та ін.; за заг. ред. В. Г. Іванова, В. В. Карасюка. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. 347 с.
8. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: Наказ Державної судової адміністрації України від 20 серпня 2019 року № 814 / Державна судова адміністрація України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 814.

9. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.

10. Харабара Т. І. Звітність про стан здійснення правосуддя в контексті системного розвитку офіційної статистики. *Нові джерела та методи поширення даних у статистиці: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики*. Київ: «Інформаційно-аналітичне агентство», 2019. С. 212–216.

11. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навчальний посібник. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.

12. Про затвердження Методики аналізу діяльності судів: Наказ Державної судової адміністрації України від 7 червня 2018 року № 286 / Державна судова адміністрація України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2018. № 286.

13. Про погодження Концепції побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення ради суддів України від 22 листопада 2019 року № 97 / Рада суддів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 97.

14. Раца В. А. Організаційно-правові засади інформаційного забезпечення роботи суду: дис. ... канд. юрид. наук: 10.00.10. Харків, 2017. 246 с.

15. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.

16. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

17. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

18. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.

19. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

20. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.

21. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 7(8). Ст. 50.

22. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України: Рішення Вищої ради правосуддя від 17 січня 2019 року № 141/0/15-19 / Вища рада правосуддя. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 141/0/15-19.

23. Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Наказ Державної судової адміністрації України від 7 листопада 2019 року № 1096. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/N_1096_19.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

24. Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Наказ Державної судової адміністрації України від 18 вересня 2020 року № 418. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/Dod_N_418_20.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

25. Рекомендація № R (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій від 28 лютого 2001 року. URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_8.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

26. Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі від 9 вересня 2003 року. URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_10.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

27. Рекомендація № R (95) 11 КМРС державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах від 11 вересня 1995 року. URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_6.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

28. Хабара Т. І. Поняття та особливості електронного судочинства в Україні. *Журнал «Право і суспільство»*. 2019. № 3. С. 15–20.

29. Дудник І. М. Вступ до загальної теорії систем: посібник. Полтава: 2010. 129 с.

30. Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Наказ Державної судової адміністрації України від 13 квітня 2018 року № 168 / Державна судова адміністрація України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2018. № 168.

31. Берназюк О. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система: поняття та структура. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 326–332.

32. Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» і «Електронний кабінет»: Наказ Державної судової адміністрації України від 1 червня 2020 року № 247. URL:

https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/2020/4/N_247_20.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

33. Шамрай О. В. Електронний суд в українському судочинстві: нормативне врегулювання та перші практичні здобутки. *Університетські наукові записки*. 2014. № 3. С. 174–184.

34. Петренко В. С. Інформаційні технології у судочинстві. *Часопис цивілістики*. 2017. № 26. С. 74–78.

35. Мильцева В. С. Передумови виникнення електронного правосуддя. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 4. Т. 2. С. 118–120.

36. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання: Постанова Верховної Ради України від 28 серпня 2019 року № 19-ІХ / *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 35. Ст. 147.

37. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 / Президент України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2015. № 276/2015.

38. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг: Указ Президента України від 29 липня 2019 року № 558/2019 / Президент України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 558/2019.

39. Про підписання Угоди про фінансування заходу «Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 52-р / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2020. № 52-р.

40. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, створення та забезпечення

функціонування єдиної бази даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2011 року № 681 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2011. № 681.

41. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 228 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2014. № 228.

42. Про інформаційну взаємодію між Державним реєстром речових прав на нерухоме майно, Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань і Єдиним державним реєстром судових рішень: Спільний Наказ Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України від 29 січня 2019 року № 270/5/94 / Міністерство юстиції України та Державна судова адміністрація України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 270/5/94.

43. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 року № 856 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 856.

44. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 30.03.2021).

45. Public Access to Court Electronic Records (PACER). Публічний доступ до судових електронних записів (PACER). URL: <https://pacer.uscourts.gov/> (дата звернення: 30.03.2021).

46. Electronic Filing (CM/ECF). Офіційний сайт судової системи США. URL: <https://www.uscourts.gov/court-records/electronic-filing-cmecf> (дата звернення: 30.03.2021).

47. Elektronisches gericht- und verwaltungspostfach (EGVP). Офіційний сайт EGVP. URL: http://www.egvp.de/beh_allgemeine_info/index.php (дата звернення: 30.03.2021).

48. Хлібороб Н. Європейський досвід функціонування електронного правосуддя. *Актуальні питання юридичної теорії та практики: наукові дискусії*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 4–5 грудня 2020 р. Харків: ГО «Східноукраїнська наукова юридична організація», 2020. С. 25–30.

49. File proceedings information system (e-toimic). Офіційний сайт інформаційної системи e-toimic. URL: <https://etoimik.rik.ee/> (дата звернення: 30.03.2021).

50. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: проект Закону від 13 серпня 2020 року № 3985. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69679 (дата звернення: 30.03.2021).

51. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30 березня 2020 року № 540-IX / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 18. Ст. 123.

52. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20 листопада 2012 року № 5492-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.

53. Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення

суду, затверджений Наказом Державної судової адміністрації України від 23 квітня 2020 року № 196. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/dsa_pres_slujba_2019/dsa_pres_slujba_2020/N_196_20.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

54. Бринцев О. В. Електронний суд – сучасний стан та шляхи вдосконалення. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет: кол. монографія / кол. авторів А.П. Гетьман та ін.; за ред. С. В. Глібко, К. В. Єфремова. Харків, 2016. Розд. 4, підр. 4.3. С. 296–326.

55. Ніколенко Л. М. Удосконалення процесуального законодавства в умовах проведення судової реформи. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 24-25 жовтня 2019 р.). Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. С. 146–148.

56. Обрусна С. Ю., Іванова І. В., Чубань В. С. Проблеми адміністративно-правового забезпечення електронного суду в Україні в умовах пандемії COVID-19. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2020. № 4. С. 196–199.

57. Як працює електронне судочинство, або «Встати! Суд на зв'язку»: Мультимедійна платформа іномовлення України «УКРІНФОРМ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3016937-ak-pracue-elektronnesudocinstvo-abo-vstati-sud-na-zvazku.html> (дата звернення: 30.03.2021).

58. Татаренко Г. В. Проблеми впровадження електронного судочинства в сучасних правових умовах. *Актуальні проблеми права: теорія і практика. Збірник наукових праць*. № 30. 2019. С. 156–168.